

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України

«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо забезпечення права на інформацію та захисту журналістської діяльності»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Необхідність прийняття проекту акта обумовлюється Рекомендаціями парламентських слухань на тему: «Безпека діяльності журналістів в Україні: стан, проблеми і шляхи їх вирішення», схвалених Постановою Верховної Ради України від 14 січня 2020 року № 456-ІХ.

Згідно з відповідними положеннями Верховній Раді України рекомендовано: забезпечити приведення відповідальності за умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналіста, а також за вбивство чи замах на вбивство журналіста у відповідність із нормами Кримінального кодексу України, які захищають життя і здоров'я громадян;

передбачити у законодавстві норму, що вчинення кримінальних правопорушень у зв'язку з перешкоджанням реалізації права громадян на свободу думки, слова і переконань є обставиною, що обтяжує відповідальність;

збільшити строк давності притягнення до кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені стосовно журналістів у зв'язку з їхньою професійною діяльністю;

виключити кримінальну і передбачити адміністративну відповідальність за правопорушення у виді незаконної відмови в наданні публічної інформації на запит журналіста;

визначення понять «журналіст» та «журналістська діяльність» привести у відповідність з європейськими стандартами у цій сфері, виключивши ознаку систематичності такої діяльності, з метою охоплення захистом і тих осіб, які несистематично займаються журналістикою і зазнали втручання у свою журналістську діяльність, та уникнення необхідності доведення протиправного наміру перешкоджання журналістській діяльності.

Для забезпечення виконання цих рекомендацій та підготовки відповідних законодавчих ініціатив при Комітеті Верховної Ради України з питань свободи слова працювала робоча група, яка була сформована з експертів від заінтересованих органів державної влади, міжнародних організацій та інститутів громадянського суспільства. В роботі над законопроектом брали участь представники офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, судді, представники офісу Ради Європи, моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, провідних в медійній сфері громадських організацій «Національна спілка журналістів України», «Інститут масової інформації», «Центр прав людини Zmina», «Інститут розвитку регіональної преси», «Платформа прав людини», «Національна асоціація українських медіа», «Детектор медіа», «Лабораторія цифрової безпеки», «Українська Гельсінська спілка з прав людини», «Центр демократії та верховенства права», Міждисциплінарний науково-освітній центр протидії корупції в Україні та інші.

2. Мета і завдання законопроекту

Метою і завданням прийняття цього законопроекту є посилення захисту законної професійної діяльності журналістів та інших медіа-учасників, а також адміністративної та кримінальної відповідальності осіб за вчинення правопорушень стосовно журналістів.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проект акта передбачає внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України в частині щодо забезпечення права на інформацію та законодавчих гарантій професійної діяльності журналістів.

Законопроектом пропонується віднести до обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, правопорушення вчинені з метою порушення права на інформацію (доповнення ст.35 КУпАП). Варто звернути увагу на те, що запропоноване стосується права на інформацію загалом, а не права на доступ до інформації. Нововведення пропонується для захисту прав журналістів, статус яких не вдалося довести в конкретній ситуації, а також інших учасників інформаційних відносин, яким перешкоджали в зборі/поширенні інформації (блогери тощо). У кримінальних провадженнях за відсутності доведення статусу журналіста Національна поліція часто розслідувала такі справи по загальнокримінальних статтях (хуліганство - ст. 173 КУпАП; викрадення чужого майна (коли забирають камери, мікрофони) - ст. 51 КУпАП).

Збільшення строків накладення адміністративних стягнень (зміни до ст.38 КУпАП) за вчинення правопорушень, передбачених статтями 188³⁹, 212³ дозволить більш ефективно реагувати на порушення. Оцінка наявності чи відсутності порушення Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини може потребувати додаткового часу та експертизи. Аналіз судових рішень по статті 212³ свідчить про недостатні строки для розгляду питань про притягнення порушників до відповідальності. У значній кількості справ покарання не призначалося саме у зв'язку з пропуском строків. Таким чином, фактично відсутні ефективні механізми притягнення до відповідальності. При цьому, доступ до публічної інформації є важливим інструментом громадського контролю та запобігання корупції.

Стаття 212³ КУпАП потребує комплексного перегляду та оновлення, як в частині формулювання складу правопорушень, так і в частині збільшення розміру санкцій. Зокрема пропонується узгодити положення частин першої та другої цієї статті з положеннями статті 24 Закону України «Про доступ до публічної інформації», яка відносить до порушень права на інформацію не лише неоприлюднення, але і несвоєчасне оприлюднення, а також оприлюднення недостовірної, неточної або неповної інформації та щодо відповідальності за надання неточної інформації та нездійснення реєстрації документів. Пропонується збільшити мінімальну межу штрафу, оскільки така категорія порушень є досить поширеною, а суди часто призначають саме мінімальне покарання.

Зміни до статті 254 КУпАП запропоновані з огляду на наявність випадків ухиляння від отримання протоколу, а також наявність низки рішень судів, які закривають провадження у зв'язку з відсутністю події та складу або направляють їх на доопрацювання. Існування таких положень є важливим в плані ефективності

інституту відповідальності за порушення права на інформацію. Сам протокол фактично є суб'єктивний виклад свого бачення уповноваженою особою та фіксація обставин певної події на основі наявних доказів. У разі якщо порушник матиме, що додати, він це зможе зробити це в суді.

Внесення змін до статті 256 КУпАП пропонується у розвиток положень законопроекту щодо змін до статті 254 КУпАП.

Пропозиція щодо внесення змін до ст.22 ККУ викликана необхідністю узгодження норм Кодексу та Закону України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів” (ч.1 ст.17). Зокрема це стосується того, що відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу.

Пропозиція щодо внесення змін до статті 171 ККУ стосовно декриміналізації «незаконної відмови у доступі журналіста до інформації» пов'язана з тим, що зазначене порушення охоплюється частиною другою статті 212³ КУпАП і зможе ефективніше розглядатися в адміністративному порядку.

Перенесення у Кримінальному кодексі України примітки зі статті 345¹ до статті 171 викликане необхідністю приведення положень цього Кодексу у відповідність до вимог юридичної техніки.

Внесення змін до статей 348¹, 349¹ покликане для підвищення рівня суворості покарання, передбаченого за посягання на життя журналіста та захоплення журналіста як заручника.

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання

Проект акта розроблено відповідно до Конституції України, Закону України «Про комітети Верховної Ради України», Рекомендацій парламентських слухань на тему: «Безпека діяльності журналістів в Україні: стан, проблеми і шляхи їх вирішення», схвалених Постановою Верховної Ради України від 14 січня 2020 року № 456-IX.

5. Фінансово-економічне обґрунтування законопроекту

Прийняття та реалізація цього законопроекту не впливатиме на видаткову чи дохідну частину державного бюджету України чи місцевих бюджетів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Реалізація акта після його прийняття сприятиме посиленню відповідальності осіб за правопорушення, вчинені стосовно журналістів у зв'язку з їхньою професійною діяльністю, підвищенню рівня довіри міжнародних партнерів та інституцій в частині щодо законодавчих заходів з безпеки діяльності журналістів в Україні.

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ДНІ ДЕПУТАТИ УКРАЇНИ

Підписувач: ЦИБА ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA10400000007DF3E008F5EA201
Дійсний до: 14.07.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 426д9/1-2021/30659 від 03.02.2021

372507